

Poštarina plaćena u gotovu.

Pojedini broj stoji 1 dinar

Mali rodoljub

GOD. XII

SIJEČANJ 1941

BROJ 5

KOLIKO STOJI NAORUŽANJE POJEDINIH DRŽAVA? Liga naroda, koja je imala svoje sjedište u Ženevi u Švicarskoj, izdala je vrlo zanimljivu knjigu »Vojnički godišnjak«. U toj je knjizi točno naznačeno, koliko je koja država potrošila za svoje naoružanje, u posljednjih pet godina.

Njemačka je potrošila 90 milijardi maraka.

Engleska 1 milijardu 672 milijuna funti.

Amerika 5 milijardi i 290 milijuna dolara.

Italija 31 milijardu lira.

Francuska 70 milijardi franaka.

Japan 5 milijardi jena.

Rusija 108 milijardi rubalja.

To su tek nekoje velike države. A grdne su milijarde potrošile za svoje naoružanje i mnogobrojne male države.

Kad bi sve te milijarde pretvorili u dinare, dobili bi brojke, koje bi nam zavrstile mozgom. Tim bi se novcem čitava Evropa mogla stotine godina izdržavati, a da nikad nitko ne bi trebao platiti ni dinara poreza, nego bi čak svaki čovjek mogao od toga udobno i gospodski živjeti, a svaka bi obitelj mogla imati svoju vlastitu krasnu kuću.

Međutim sav taj novac, svi ti porezi, rasplinjuju se kako vidimo svaki dan u dim, a ubojiti topovski metci ruše zgrade i domove, što su ih ljudi stoljećima gradili, dok na stotine tisuća ljudi u najljepšoj dobi gine.

DUGI I KRATKI RATOVI. Svi mi već danas uzdišemo, kako dugo traje sadašnji rat. Povijest međutim pozna i mnogo duljih ratova. Sjetimo se samo tridesetgodišnjeg rata, pa sedamgodišnjeg rata! Rat između Mexica i Sjeverne Amerike godine 1846 trajao je godinu i po, krimski rat 1854. dvije godine, američki građanski rat 1860. trajao je pet godina.

Njemačko-francuski rat 1871 trajao je samo šest mjeseci, a kinesko-japanski rat godine 1894, osam mjeseci. Španjolsko-američki rat od 1898 godine, kada su Španjolci izgubili Filipinsko otočje trajao je samo 4 mjeseca. Rat između Bura i Engleza u Africi 1900. trajao je dvije i po godine.

Rusko-japanski rat 1905 trajao je godinu i po. Drugi balkanski rat godine 1912. između Bugarske i Srbije trajao je u svemu samo 6 tjedana.

Posljednji svjetski rat 1914. trajao je četiri godine, tri mjeseca i jedan dan. Rusko-poljski rat 1918. godine trajao je 18 mjeseci, talijansko-abginski rat 1935. trajao je sedam mjeseci. Kinesko-japanski rat koji je platio 1937. traje još i sada i ne zna se kada će završiti. Rusko-finski rat trajao je samo četiri mjeseca. Sadašnji rat traje i po već 17 mjeseci, a bogzna kada i kako će završiti.

Mali rodoljub

GOD. XII

SIJEAČNJ ŠK. GOD. 1940. 41

BR. 5

Istinita priča o jednom vrapčiću

Kad netko primi u ruke ovakav omladinski listić kao što je naš uvijek pomišlja da je sve što u njemu piše tek puka bajka za malu djecu, koja niti je ikad bila niti bi ikad mogla biti istinita.

Kod nas to nije slučaj. Život oko nas tako je pun istinitih događaja, da nam ne treba izmišljati priče, jer ih život sam piše, a mi ih samo bilježimo.

Takva je istinita priča i ova koju ovdje iznosimo, a koja govori o životu jednog malog vrapčića.

To se dogodilo u glavnom gradu Mađarske, u Budimpešti.

Na uglu jedne od mnogobrojnih širokih ulica sjedi već niz godina siromašna starica, koja prodaje novine i od toga živi. Sama je na svijetu i nigdje nema nikoga, koji bi se za nju brinuo, koji bi ju volio.

Bilo je to prije nekoliko godina, u mjesecu travnju. Još je uvijek bilo dosta hladno, jer je sa sjevera duvao leden vjetar. Iznenada vjetar zahuji jače, nad gradom se skupili tmasti oblaci, grmjelo je i sijevalo, a za čas udari i krupna kiša. Starica se sklonila u vežu jedne kuće. Skutnila se i čvrsto se umotala u topli rubac, čekajući dok mine nevrijeme.

Najednom vjetar jače zahuji skrši granu obližnjeg stabla i tresne njome o pločnik. Pred staricu se dokotura mala neka kuglica i zacvili. Starica pogleda: bio je to golišavi vrapčić, koga je vjetar izbacio iz gnijezda i sada je ležao pred njom bespomoćan.

Smililo joj se golišavo ptiče i ona ga digne, ogrije svojim dahom, milujući ga staračkom rukom.

— Za sada ću ga zadržati kod sebe, dok mu ponarastu krila, a zatim ću ga pustiti nek odleti kud ga želja ponese — reče u sebi starica i zadrža ga kod sebe.

U skromnoj sobici na tavanu, gdje je stanovala, skakutao je golišavi vrapčić, a ona ga hranila mrvicama i nježno mu tepala: »Csur! Moj siromašni Csur!« (čitaj: Čuri!) A ptičica kao da ju je razumjela. Skakutala je oko nje i zobala joj mrvice iz ruke.

Noću kad bi se prevrtala po svom siromašnom krevetu vrapčić bi doskakutao do nje i ljubopitno je gledao svojim živim očicama.

Rasao je tako vrapac, opernatio se, udebljao i cvrkutao po vas dan.

Ali ona je morala na ulicu da prodaje novine, da zaradi kakav novčić.

— Sad si već odrastao, ptičiću moj, vani sije sunce, došlo je toplo proljeće, sve se zazelenilo. Pustit ću te na slobodu iz ove mračne sobice — šaputala mu nježno. I jednog ga je dana uzela sa sobom na ulicu, poljubila ga i pustila da odleti. Suze su joj navrle na oči, kad se je dijelila od svog malog ljubimca.

Vrapčić je zalepršao i odletio na granu, gdje su ga odmah okupili drugi vrapci i stali oko njega živkati.

Starica je brisala oči.

— Što vam je, starice? pitali su ljudi začuđeno.

— A ništa, ništa — odgovarala je starica — prehladila sam se pa nikako da se riješim nahlade. Bojala se priznati da plače za sitnom jednom ptičicom, za običnim vrapcem. Ljudi su zlobni, pa se rado narugaju i ismiju čovjeka.

Sjela je na svoj stolčić i izvikivala naslove novina.

Ljudi su dolazili, kupovali novine i odlazili.

Najednom oko podneva, začuje ona dobro joj poznati cvrkut.

— Csur, moj mali dobri Csur — klikne starica iznenađeno. Bio je to vrapčić, njezin mali Csur, koji je, nagravši se sa svojim drugovima, opet sletio do nje, sjeo joj na rame i živim je svojim očicama promatrao. Potražila je po žepovima mrvice, a vrapčić joj je opet zobao iz ruke.

Od toga dana nije ju više ostavljao. Sjedio je kraj nje, skakutao, živkao, na čas bi odletio među druge vrapce na grani, da se s njima poigra, a onda bi se opet vratio, da jede iz njezine ruke, da joj sjedne na rame ili joj zacvrkuće kraj uha.

Ljudi su postajkivali i začuđeno gledali to neobično prijateljstvo.

Sretna je bila starica, jer se ipak našlo na svijetu jedno stvorenje, koje ju je voljelo.

Vrapac je više nije ostavljao. Sjedio je kraj nje i — počeo prodavati novine. Kad bi tko došao da kupi novine vra-

bac je lijepo svojim kljunićem primio novac metnuo ga u kutiju i dignuo se da bi kupac mogao sa svežnja novina na stolecu uzeti jedan primjerak.

Vrabac je postao glasovit. Dolazili su ljudi iz bliza i daleka, da vide tu mudru životinjicu. Starici je posao išao vrlo dobro, pa je čak počela snovati o tome, kako bi kupila jednu malu kućicu, gdje bi sa svojim dragim vrapčićem provela u miru zadnje dane života.

Za slučaj su se zainteresirali učenjaci i novinari, pa se je mnogo o tome pisalo. Starica i njezin vrapčić postali su poznati po cijelom svijetu. Cijela Budimpešta ih je poznavala, a kada bi kakav stranac došao u grad ljudi su se požurili da ga povedu i na ugao te ulice, da mu pokažu tog neobičnog prodavača novina.

Vrabac je skakutao oko starice, od časa do časa bi otprnuo na granu da se pozabavi sa svojim drugovima, a nato bi opet sletio na svoje mjesto.

Kad bi starica morala na čas otići kuda, ona je ostavljala i novine i svoga vrapčića na stolecu. Vrabac se onda ne bi udaljivao. Prodavao bi novine sam. Ponekad bi se dogodilo, da se netko htio s njime našaliti: dao bi mu krivi novac, ili bi pokušao uzeti novine, a da ne plati. Vrabac bi se nakostušio, stao kričati i skakutati, da se konačno zaleti na nepoštenog kupca i ugrize ga za nos.

Bilo je smijeha i veselja radoznalih ljudi, koji su dragevolje davali starici novaca za njezinog malog vrapčića.

Ali jednoga dana dogodila se nesreća.

Kad se starica na čas udaljila, neki se je čovjek približio i dok je vrapčić skakutao po pločniku oko stolca, zobljući zrnje, stao je na njega nogom. Ljudi, koji su to vidjeli, zgranuli su se i žestoko se oborili na zlobnika. Bio je to drugi neki prodavač novina, koji je gledao prijekim okom na staricu i njezinog vrapčića, jer su ljudi najradije kupovali kod njih novine, a to je njemu bilo krivo.

Kad su ljudi vidjeli što je učinio umalo da ga nijesu ubili. Jedva je nekako izmakao bijesu svjetine.

Starica se vratila, kriknula i zaplakala, kao da joj je netko ubio rođeno dijete:

— Csuri, moj mali Csuri! — tepala mu je i gladila mu glavicu, ali je ptičica više nije čula. Glavica je visjela preko njezine ruke, iz kljunića je curila krv. Mali Csuri bio je mrtav.

Prolaznici su se zaustavljali i mnogi, koji je poznavao ptičicu, otro je suzu.

Starica je oboljela od tuge. Legla je u krevet i nekoliko se mjeseci nije digla. Kada se je opet pojavila na svom starom mjestu da izvikuje novine, ljudi su je jedva prepoznali. Kosa joj je sasvim posijedila. Tolika je bila njezina bol za izgubljenim malim stvorenjem, koje ju je jedino na svijetu voljelo.

.....
I danas još ako dođete u Budimpeštu vidjet ćete staricu, koja na uglu prodaje novine, sama, izložena vjetru i nevremenu, suncu i kiši.

Onome koji ju zapita o sudbini njenog miljenika, malog vrapčića, sa suzama će u očima rado ispričati ovu pripovijest, koju vam evo i mi ovdje iznesosmo. Samo što ona znade i mnogo drugih potankosti, koje mi nijesmo zbog ograničenog prostora mogli tiskati, jer bi onda ispala čitava knjižica.

A sada mi kažite, je li potrebno da urednik izmišlja priče? Kad život sam piše priče, a mi ih samo bilježimo.

Ernest Radetić

Lutka spava

Mila, krasna,
Nježna, plava,
Male Vande
Lutka spava ...

— »Polagano, sve polako
Prolazite tuda, ljudi,
Da se moja zlatna Mica,
Moje sunce ne probudi! —

Tako pjeva mala Vanda,
Brižno čuva svoju Micu —
I dok lutka tiho spava,
Šije njojzi opravicu.

Barba Rike

U pazinskom kaštelu

(Svršetak)

— Vi ćete još početi da govorite kao lindarski župan, naruga mu se Rabatta, namigujući Rapiciu i Bagniu.

— Vele možni gospodine, planu Milošić, vi me ne ćete prisiliti, da radim protiv svoga uvjerenja i protiv zakona. Napišimo pošteno izvješće o stanju težaka, bacimo te ugovore u vatru i pustimo kmete na slobodu! Tako glasi moj prijedlog.

— A ja' predlažem, klikne Rabatta, da prisilimo kmete mučilima i konopom, neka potpišu nove ugovore.

Milošić pogleda vikara i kančelira. Pročita im na licu, da su uz Rabattu. Digne se i izadje iz sobe.

Rabatta se digne i prošeta po sobi. On, koji je utamano protestante u Kranjskoj kao vuk ovce, pa da se povрати praznih ruku u Gradac? On, čovjek željezne volje, lavlje šape, pa da popusti tim nevoljnim hrvatskim kmetima?

I Rabatta pozove gastalda, koji je čekao pred vratima.

— No, što misle danas kmeti? Jeste li prislušivali, što govore? upita komesar gastalda.

— Jesmo, vele možni. Težaci bi možda sami došli do toga, da moraju potpisati, da nema dvojice, koji ih bune.

— Koji su ti?

— Marko Gortan, župan sela Berma, i Dobrila, župan u Borutu, onaj, koji više, da mu je mati na umoru. Ti su najžešći. Kriče: Umrimo, ali nemojmo potpisati!

— Glupa pašcad! klikne Rabatta. Neka žbiri donesu amo konop, kliješta i mučila! Iz svake sobe povedi po tri kmeta, Gortana i Dobrilu. Svežite im ruke!

Gastald ode. Domala bijahu mučila pred Rabattom, panduri na vratima i kmeti u sobi.

— Gospodine, reče župan Dobrila. Pusti me, povratit ću se. Majka mi je na umoru.

— Šuti, pseto! Momci, klinove u nokte, vikne Rabatta i pokaza prstom na Dobrilu.

Žbiri povališe mladog župana, turiše mu ruke u kladu i muka započe.

Dobrila se sav znojio, vrtio očima i škrgutao zubima.

— Potpiši, reče Rabatta.

— Neću! odgovori kmet.

— Momci, konop! zapovjedi komesar.

Nova muka bijaše još gora za jadnog kmeta. Zglobovi mu pucahu... »Majko moja!« hukao je jadnik.

— Potpiši! vikne Rabatta.

— Neću! odvrati opet mladić, blijed kao smrt.

— A hoćete li vi potpisati? upita komesar seljake, koji su blijedi i nijemi gledali u Dobrilu.

— Nećemo! odgovoriše.

— Dasku! Dasku! klikne Rabatta žbirima.

Al nije bilo moguće podvrći Dobrilu novoj mucii. Ležao je bez svijesti. Krv mu je tekla iz nokata. Iz lijevog oka curila mu krv i voda.

— Povedite ga u tamiću, neka i ostali vide, što ih čeka, zapovjedi komesar pandurima.

I Rabatta dodje do druge misli. Razdijeli seljake na tri hrpe i naredi, da se pred svakom postavi kmet na mučila, i to najslabiji težak, jer su mladi i kršni tvrdoglavci, kao Dobrila, učili druge, kako se mora junački trpjeti.

Sve badava. Kmeti su podnašali i najgroznije muke. Zalud je Rapicio obilazio župane, koji su gledali, s ugovorima u ruci bodreći ih, da potpišu. Kmeti su šutjeli, stajali mirno kao stupovi. Daska, konop, kliješta, klinovi i šiba, sve je to slabo pomagalo. Sprave su škripale, bič je zviždao i kmeti su urlali: Neću!

I Rabatta ih opet dade strpati u podrume.

— Siti su, reče, neka malo ogladne, pa će lakše ići.

Prodjoše dva dana.

— No, što vele sada? zapita komesar gastalda.

— Psuju i tule, vele možni. Viču: Vode! Žedja ih najgore muči.

— Proklete šćavonske psine! reče Rabatta i naredi, da se počeka još tri dana.

Petog dana panduri povedoše svezane kmete u onu dvoranu. Bijahu težaci klonuli i izmučeni; neki se jedva držahu na nogama. Divlja vatra goraše im u očima. Rabatta stupi u sobu i grozan urlik zaori dvoranom.

— Da si proklet, krvniče! Zvijeri! orilo se iz pedeset grla.

— Bog će te kazniti, grdobo ljudska! tutnjio je duboki glas župana Gortana.

— Na dasku s njim! klikne Rabatta.

Žbiri svezaše kmeta, otkriše mu ledja i zamahnuše bičevima.

Gortan je stenjao i urlao. Najednom zamukne.

— Potpiši, reče mu Rabatta.

Kmet ne odgovori.

— Potpiši, reče opet komesar.

— Daj vode! propenta težak.

— Potpiši prije!

— Hoću, daj vode!

Žbiri ga dignuše sa daske. Pisar doleti. Gortan uze pero i teškom mukom napravi križ na bijelom papiru. Pandur mu donese punu posudu. Kmeti su muče gledali, kako Gortan tura lice u posudu i slušahu, kako mu voda glogoće u grlu.

— Daj i meni; potpisat ću, reče drugi, pa treći, četvrti kmet.

— Svi onda, svi! počeše vikati težaci.

I oni jadni kmeti, oni mučenici blijeda lica, upalih očiju i skršene volje uskomešaše se najedanput. Ugovori biše u tren potpisani. Panduri su nosili vodu. Kmeti se prepirahu za srk vode; gurahu se, psovahu, navaljivahu jedan na drugoga, s gorućim očima i mrkim licem. Da ih se prije liše, panduri ih gurnuše u dvorište k velikom bunaru i potisnuše ih zatim malo po malo izvan kaštela. Gastald pohrli i dade zatvoriti teška vrata.

Rabatta i kančelir nadjoše se sami u dvorani.

— Što ćemo s Milošićem? upita Rapicio.

— Ništa. Ne trebamo ga više. Zamolit će me i on jednom za čašu vode, odvrati komesar.

Rabatta pozove gastalda.

— Jesu li svi izišli?

— Župan Dobrila leži kao panj. Izgubio je na mučilima lijevo oko. Ni žbiri ne znadu, kako se to dogodilo. Ne znam, što ću s njim.

— Neka leži! Sutra mora i on da potpiše.

— Vele možni, nekako smo zaboravili lindarskog župana u onoj školji. Još je dolje.

— Povedi ga gori!

I stari župan dodje, praćen od gastalda. Jadnik se jedva držaše na nogama. U ono malo dana bijaše ostario za nekoliko godina. Buljio je preda se suhim ustima i debelim očima.

— Govorniče, vidiš! pokaza mu Rabatta ugovore. Potpisaše svi do jednoga. Manjka mi samo tvoj potpis.

Župan ga u čudu gledaše.

— Čudiš li se, župane! Gledaj sam; ti si pismen čovjek. Što si se tako prignuo i pokunjuo? Što ti je?

— Žedan sam, šane starac.

— I ti? Dobit ćeš čašu vode i poći ćeš u svoje selo, samo prije potpiši! Na! pruži mu Rabatta pero.

Starac uze pero, nasloni se laktom na stol i poče se potpisivati pod dugim nizom križića i imena. Pisao je polako, drhćući teškom staračkom rukom. Suza mu iskoči iz oka, puznu niz obraz i kane, okrugla i mutna, na one potpise.

— Drži! Ponesi to našem gospodaru, reče starac, i uputi se prignutim ledjima i nestalnim korakom k otvorenim vratima.

Ova je pripovijest odlomak iz Nazorovog velikog romana, u kom je prikazan težak život istarskih kmetova u Istri prije 350 godina.

Jasna

Nije tako mila,
zamamna i krasna
iz gorice vila
ko što mala Jasna.

Kosa — suho zlato,
andeoska glava,
dva vesela oka —
dva različka plava.

Zubići joj bijeli
od finog kristala,
ni za svijet cijeli
ne bi vam je dala.

Još kada popjeva
ili kad se smije,
ni dražesna ševa
tad joj ravna nije.

S njome se ponose
mamica i tata,
djeda- baka, striko
i tri njena brata.

Gabrijel Cvitan

Šarkova nezgoda

Šarko vam je pseto
lovačko bez šale,
koje rado vreba
na ptičice male.

Neki dan potrči,
ja pomislih: Ptica!
al on tužno zavi
kao kukavica.

U nos mu je zabo
jež bodljike duge,
pa uzalud reži,
stiska oštre zube.

Stjepan Perčević:

Siroče

U šumi potok teče,
ko suza bistar, čist,
nad njim oblaci plove,
jasenov drhti list.

K potoku svaku večer,
kad slazi noćni mir,
dolazi pojit stado
pjevajuć mlad pastir.

Pjesma mu bolno ječi
ko tužan, drhtav zvon,
jer nikog na tom svijetu
do Boga nema on.

Oca mu hranitelja
rudnik proguta krut;
sirota niti znade
za topli majčin skut.

Sad pasuć tuđe stado
prosiplje tužan poj.
U pjesmu srce skriva
žalostan udes svoj.

Gabrijel Cvitan

Pahuljice lete

Pahuljice lete...
Kroz okance zureći
Promatra ih dijete.
Radoznalo viri
I očice širi.

Pahuljice lete...
Ala će se sanjkati
Žive dječje čete!
Bit će puste vike,
Radosti i cike.

Pahuljice lete...
Hrpama ih vjetrina
U kutove mete.
A djeca od hrpe
Sniješka će da skrpe.

Šime Fučić

Ne igram više

U dvorištu vika i buka. Majka pođe na prozor i ugleda u dvorištu Duška i Branka koji gledaju jedan u drugoga kao dva bijesna psića.

Oko njih se vrzu tri dječarca i samo viču: — Igrajmo dalje!

Majka upita s prozora: — Što je, Duško, čemu ta vika?

Duško odgovori ljutito: — Eto, igramo se rata. Branko je naš neprijatelj. Ja sam Branka već triput ubio, a on ne će još da umre. Ne igram više...

A Branko pogleda Duškovu mamicu na prozoru, pa zagrmi:

— Ja ne ću da umrem, jer ja igram junaka!

Barba Rike

Andeoska smrt

Vani sunce, a u sobi
Dršću tužno svijeće,
Okolo odra samrtnoga
Prosulo se cvijeće.

Medu cvijećem čedo malo
Smirilo se tijo...
Ne za ovu grješnu zemlju
Anđel nije bio

Po čedancu sunce trepće
Sa nebeske staze — —
Po tracima po svog brata
Kerubini slaze.

Barba Rike

Dječje novine

Današnji zemljovid Evrope. Dosađajući je rat u Evropi znatno izmijenio zemljovidnu kartu Evrope, Stara Evropa imala je 35 samostalnih država. Na čelu tih država bile su ove velesile: Engleska, Francuska, Njemačka, Italija i Rusija.

Njemačka je do rata imala 673.000 četvornih kilometara, a ratom je zaposjela još 923.000 četv. km. i preko 70 milijuna stanovnika.

Sovjetska Rusija imala je prije rata 21 četv. milijun kilometara površine i 170 milijuna stanovnika, a sada je dobila 457.000 četv. km i 21 milijun stanovnika.

Italija je do sada malo dobila: samo 800 četv. km i 8000 stanovnika, to jest zemlju, koju je oduzela Francuskoj.

Francuska ima danas samo 251.000 četv. kilometara, dakle samo za 3000 km više nego Jugoslavija i broji 16 milijuna stanovnika, dakle također nekako jednako kao i naša država. Francuska je dakle prestala biti velevlast.

Takva je danas zemljovidna karta Evrope.

Inače se borbe nastavljaju. Englezi napadaju na talijanske kolonije u Africi, Grci napadaju na talijanske položaje u Albaniji, Njemačka napada

Engleze bombarderima i ruši im gradove svaki dan, a Englezi uzvraćaju. U Francuskoj se osjeća velika oskudica, a u Parizu već pučanstvo gladije. Isto tako oskudijeva i Španjolska, jer su Englezi svojim brodovima zatvorili cijelu Evropu i ne dopuštaju ni jednom parobrodu da dovozi u Evropu žito i druge živežne namirnice.

Izgleda da će zbog toga sada na proljeće planuti rat svom žestinom, pa se još ne može predvidjeti sve što će se dogoditi.

Bogat nalaz. Igrajući se na morskoj obali kod Risna (u Boci Kotorškoj), nekoliko je djece pronašlo blagajnu punu dolara, funti sterlinga, maraka i raznih čekova. Po današnjem tečaju vrijedi cijeli taj novac 70.000 dinara. Dosada se nije moglo utvrditi, na koji je način ta blagajna dospjela na morskou obalu, ali se drži, da potječe s kakvog potopljenog broda. U slučaju, da se kroz godinu dana ne javi vlasnik, novac će se razdijeliti nalaznicima. Kako se radi o nekoliko siromašne djece, novac će im zacijelo dobro doći.

Raznijela ga dinamitna patrona. U selu Polčanima kod Maribora nabavio je učenik IV. razreda građanske škole Stanko Tutner dinamitnu patronu, jer je njom htio zajedno sa svojim ocem razbijati klade u šumi. Kad je međutim zašao sam u šumu, čuli su njegovi zaostali drugovi strahovitu detonaciju. Kad su pohitali naprijed, vidjeli su raskomadano tijelo svoga druga.

KLOK i JOŽIĆ

Od naših dvaju junaka stiglo nam je pismo. Dogodilo se sve onako, kako su to opisale američanske novine i kako smo mi u posljednjem broju našega lista izvijestili.

Jožiću je zaista ponuđeno da preuzme u ratnoj mornarici Sjedinjenih Država ugledno mjesto, no on je odbio. Slobodan duh ne voli nikakve stoge. On hoće da radi kad ga je volja i što ga je volja, da se diže kad hoće i liježe kad hoće, a ne će da bude ni pod čijom komandom. Zato je radije ostao slobodan sa svojim majmunom Klokom, pa putuje Amerikom uzduž i poprijeko, svugdje lijepo primljen i lijepo dočekan.

Kako znamo u Americi rade sve tvornice punom parom, osobito pak one, koje izrađuju ratni materijal.

Ali čini se da i tamo ima mnogo ljudi, kojima to ne odgovara jer često čitamo, da je ova tvornica odletjela u zrak, a u onoj da je nastala eksplozija. Izgleda da to rade neki tajanstveni ljudi, koje se nikada ne može uhvatiti.

— Mister Jožić! — rekao je nedavno jedan američki tvorničar Jožiću. — Mister Jožić, molim Vas stupite k meni na kratko vrijeme u službu. U mojoj tvornici aeroplana opažam sumnjive znakove. Uvijek se oko nje vrzu neki čudni tipovi. Vaš majmun ima bistro oko. Dodite s njime, pripazite malo na sve što se događa, a ja ću Vas zato bogato nagraditi. Skoro na svakom aeroplanu nastaju neki sumnjivi defekti. Bit će da mi ih netko noću pokvari.

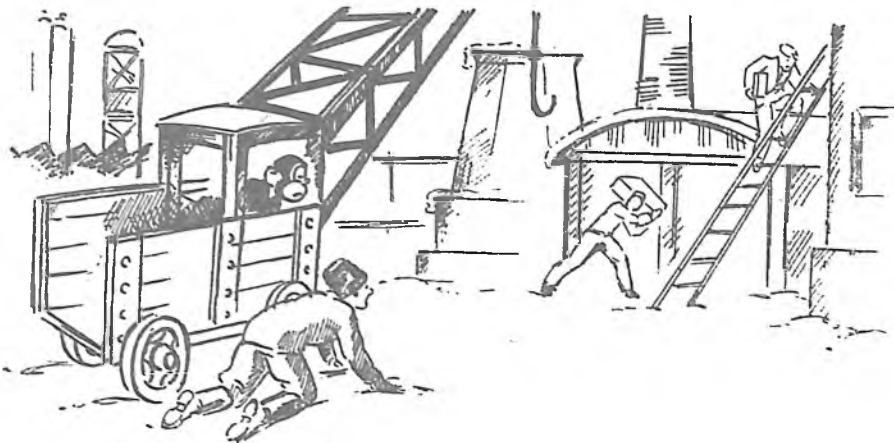
— Drage volje, — odvrati Jožić. — I onako mi je potrebno novaca, pa ako se daje dobro zaraditi, ja sam uvijek zato tu.

I zbilja! Klok i Jožić preuzmu službu u tvornici aeroplana. Imali su dužnost da noću pripaze da se ne bi tko došuljao i pokvario strojeve, koji izrađuju pojedine precizne dijelove.

Nekoliko su dana uzalud vrebali. Nikoga nije bilo blizu, a ipak se često dogodilo, da su se aeroplani znali već na pokusnom letu survati i razmrskati.

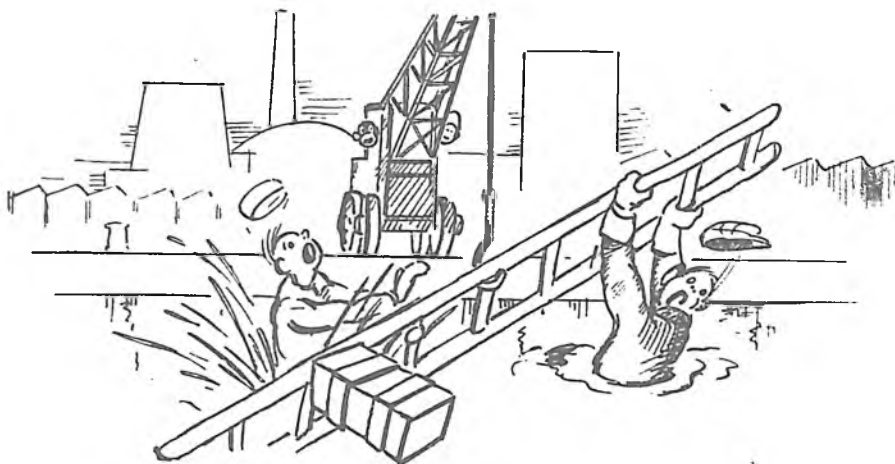
— Do bijesa! mrmljao je Jožić — pa zar smo mi dva budale, družo Klok, da nas uvijek netko nasamari. Jer netko mora da kvari aparaturu noću.

Jedne večeri sakrili su se Jožić i Klok u kućicu velike jedne dizalice. Jožić je dremuckao, ali je zato Klok pazio načulivši oči i uši. Nekako poslije ponoći, kad je sav grad spavao, a i noćni čuvar na vratima zadržavao, začuje najednom majmun, kako se iz kanala dižu dvije sjene.

— Oho? da nijesu možda to dva morska tuljana? pomisli u prvi mah, ali kad je vidio da lagano i nečujno se šuljajući izlaze na kopno i da imaju svaki po dvije noge, on je za čas bio na čistu da su to dva dugo tražena lopova.

Gurne šapom Jožića, koji se trgne i stane promatrati i on te dvije sjene, koje su vukle sa sobom nekakav sandučić.

— A tu li ste ptičice — povese li se Jožić. — Isplatit ćete vi sada sve odjednom.

Međutim su se ta dva zlikovca šuljala naprijed. Izgleda da su se spremali na neki veći podvig, jer su dovukli ljestve i htjeli da se popnu u skladište materijala.

— Klok drži se, oni hoće da dignu u zrak cijelo skladište. One su sigurno paklene mašine, što ih nose pod rukom, šaptao je Jožić.

Lopovi su se stali penjati po ljestvama.

Kad su došli dosta visoko odluči Jožić da ih predusretne. Naglo otvori zavor na dizalici, dizalica strahovito zaruži, ianac se spusti i u jednom času zahvati kukom ljestve, te ih digne visoko u zrak.

Zlikovci iznenađeni i preplašeni htjedoše se isprva spustiti i pobjeći, ali bilo je već prekasno. Ljestve su se njihale visoko u zraku, a oni su visjeli na njima ko dvije salame.

Jožić okrene dizalicu, koja se stane pomicati prema kanalu. Kad je bila visoko nad kanalom, Jožić naglo popusti, a ljestve se zajedno s lopovima survaju u vodu.

Noćni čuvari začuvši buku brzo priskoče, uhvate zaprepaštene zlikovce okuju ih u lance i predaju redarstvu.

Kasnije se ustanovilo da je to bila zaista masna lovina. Bijahu to dva agenta, koji su imali nalog da te noći podmetnu u tvornicu dvije paklene mašine i da sve dignu u zrak.

Bio je zbilja zadnji čas, da ih se onemogući.

Naravski da je tvorničar obilat naplatio Jožiću i Kloku uslugu, što su mu je iskazali.

A i sva je američanska štampa ponovno naglasila, da je za Ameriku prava sreća, što su Klok i Jožić napustili Evropu i došli u Sjedinjene Države, jer da će im biti od neprocijenive koristi.

Danas su majmun Klok i Jožić junaci dana i tko prati američke novine može o njima često čitati.

Nas pak neobično veseli da imamo dva tako vrijedna suradnika našoga lista, koji i nama pronose svijetom glas.

Opasna biljka... Bunika donosi godišnje ništa manje nego 900.000 sjemenaka. Kada bi ljudi puštali da se ona mirno i bez zapreka razvija, jedna jedina biljka bunike za kratko bi vrijeme obrasla preko polovice čvrsta zemlje!

Crni štakori u Danskoj. U Danskoj su se pojavili crni štakori, za koje se mislilo, da su izumrli već u XVII. stoljeću. Možda će se tko uplašiti od imena »crni štakor«, ali kamo sreće, da su svi štakori u Evropi crni. Crni su štakori zapravo evropski »starosjedioci«, koje su kasnije potisnuli dva puta veći sivi azijski štakori. Evropski su crni štakori imali lijepa crnkasto-smeđa krzna i stanovali su samo u gornjim katovima kuća. Hranili su se isključivo biljnom hranom: žitom, orasima i voćem. Bili su dakle manje opasni od miševa.

U sedamnaestom stoljeću došli su u Evropu azijski razbojnički štakori, koji su evropske iskorjenili. Svi znamo, kakva su pokora štakori.

Ne možemo se međutim nadati, da će bivši evropski starosjedioci potisnuti uljeze. Azijski štakori, koji su se na španjolskim i portugalskim brodovima doselili u Evropu istisnuli su sasvim crne evropske štakore i toliko se nakotili, da ih je danas nemoguće potamaniti. Oni su strašni štetočine i prenosioci najgroznijih bolesti, a osobito kuge.

SPAVANJE NA SIJENU. Općenito je rašireno mišljenje, da je spavanje na svježem sijenu štetno. Glavobolja i mučnina kažu da je posljedica toga. Da li to stoji?

Jest! Kao što kod voća, grožđa, šljiva i t. d., kad ga se obere i spremi nastaje vrenje, isto takovo vrenje nastaje i u mladom, svježem pokošenom sijenu. Za takvog vrenja razvijaju se u sijenu razni plinovi naročito ugljik. Sijeno se znade od tog vrenja često puta i zapaliti, jer se naročito u sredini razvija temperatura do 80 stupanja.

Ležanje na starom, suhom sijenu ne škodi ni najmanje. Toplo je i ugodno.

VOĆNI ŠEĆER KAO LIJEK. Već prije kojih 20 godina opazio je njemački liječnik dr. Blau, da se ljudi, koji su se otrovali gljivama, mogu liječiti ubrizgavanjem voćnog šećera u krv. Jednog bolesnika, koji se otrovao gljivom pupavkom, izliječio je na taj način, da mu je u žile ubrizgao otopinu voćnog šećera. U krvi svakog normalnog čovjeka ima nešto malo šećera. Nema li u krvi baš ništa šećera, onda oboli čovjek od neke bolesti zvane »hipo-glikemija«. (Naprotiv ako ima odviše šećera u krvi, onda se javlja bolest »diabetes«). Pregledom krvi onih nesretnika, koji su se otrovali pupavkom, nađeno je, da nema u njihovoj krvi ništa šećera, pa se javljaju pojavi hipoglikemije. Ubrižgavanjem slatke rastopine otrovani se ljudi brzo oporavljaju i izliječe. Voćni šećer liječi dakle ne samo probavne organe, već i krv bolesnih ljudi.

OD BRODOLOMCA DO KRALJA. Američki listovi donose ovu vijest: Prije nekog vremena potonuo je na Južnom moru motorni brod »Christine IV«. Cijela se posada utopila. Spasio se samo mornar Billi Hirym na jednom od brojnih otoka. Urođenici su ga primili vrlo ljubazno. Već nakon kratkog vremena oženio se kćerju poglavice, a kad je ovaj umro, postao je i sam poglavica i kralj otoka. Kad su ga konačno pronašli, nije Hirym htio da se povрати u domovinu.

VRUĆINA U SAHARI. Vrućina u Sahari kreće se oko 70 stupanja. Skandinavski istraživač Olupsen, koji je boravio u Sahari opisuje sada prilike u toj nepreglednoj pustinji i kaže, da tamo po zimi iznosi vrućina danju na suncu 40 stupanja. Pijesak se danju tako ugrije, da čovječja noga na njemu ne može stajati. Vojnici koji se tamo bave, radije stoje na nogama izloženi hicima neprijatelja, nego da legnu na užareni pijesak. Muke na takvom pijesku mora da su strašne.

Promjena temperature je nagla. Dok je danju vrućina 50 do 60 stupanja iznad ništice, padne noću na 40 stupanja ispod ništice, tako da je sve u jednom ledu.

U Sahari ima mnogo krajeva, gdje po nekoliko godina ne padne kiša. Najopasniji je međutim putnicima sitni pijesak, koji u obliku oblaka leći nad krajem i znade zasuti čitave karavane. Tako znade vjetar odnijeti čitav brijeg pijeska i odnijeti ga na desetke kilometara daleko, da ga tamo spusti i pokopa pod njime čitave karavane, deva i ljudi.

Majmun kao profesor gimnastike. U muškoj gimnaziji u Denveru (Koloradu — Amerika) namješten je kao profesor gimnastike — majmun. Radi se o primjerku gibbon majmuna, koji su poznati kao neobično spremni gimnastičari. Osobito se odlikuju u savršenom i brzom penjanju. Kažu da je majmun mnogo bolji učitelj od svojih ljudskih kolega, jer učenici razveseljeni njegovim primjerom pokazuju mnogo više volje za vježbanjem. Kažu, da će i druge američke škole namjestiti gibbon majmune kao nastavnike za gimnastiku.

Novi planovi profesora Piccarda. Poznati belgijski učenjak profesor August Piccard, koji se je svojedobno bio digao u posebnom balonu u visinu od 15.000 metara, sprema u Meksiku novi lijet u stratosferu. Piccard je izradio i jedno ronilačko zvono, kojim će se spustiti u velike morske dubine.

NALIV-PERO kao svjetiljka. Engleski vojnici su dobro opskrbljeni svime, što im je potrebno. Engleski vojnik dobiva svaki tjedan čisto rublje, duhan, prašak za zube, čokolade, rakije i svega što mu je potrebno. Nijesu im zaboravili dati niti naliv-pero, pa tako svaki vojnik dobije zajedno s drugim priborom i jedno naliv-pero. To naliv-pero je vrlo praktično. U njemu je ugrađena električna baterija s malom žaruljicom, koja svijetli kada piše, pa može prema tome pisati noću za najveće tme. Pero samo osvjetljuje papir. Na taj način mogu vojnici noću pisati pisma u rovovima, gdje zbog opasnosti neprijateljskog bombardiranja ne smije gorjeti nikakvo svjetlo.

Jurićev kutić

Učitelj: Kako se zove čovjek, koji se raduje tuđoj nesreći?

Jurić: Liječnik.

— * * —

Franić: Ja sada čitam »1001 noć«.

Jurić: Zaboga, pa kada onda spavaš?

— * * —

Jurić često zadirkuje svoju okolinu, ali osobito svoju sestru. No ni ona mu ne ostaje dužna. Evo kako ga je jednog dana nasamarila:

— Što misliš, Juriću, kad se sastanu glupan i pametan čovjek, koji će od njih prvi napustiti polje.

— Sigurno onaj pametni — odgovori Jurić.

— Laku noć, Juriću — reče mu na to sestra i brzo ode.

— * * —

Učitelj: Juriću, kako dugo su živjeli Adam i Eva u rajju?

Jurić: Do jeseni, gospodine učitelju!

Učitelj: Zašto samo do jeseni?

Jurić: Zato jer jabuke prije jeseni nijesu bile zrele.

— * * —

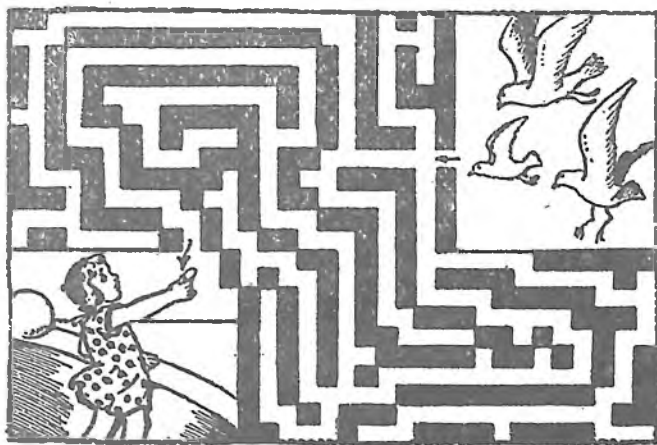
Franić: Oho, Juriću, kakovu ti to čudnu košulju imaš?

Jurić: Dragi moj, ova je košulja vidjela mnoge slavne bojeve, mnoge nogometne utakmice, otkriće Amerike i pustolovine Robinzonove.

Franić: Pa kako je to moguće?

Jurić: Lako. Mama mi ju je sašila iz nekog starog kinematografskog platna.

LABIRINT

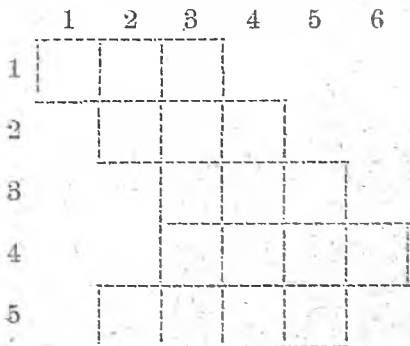
Mala Nada hrani golubove.

— Kuda sve moraju golubovi letjeti da dođu do Nade?

Zagonetke

KRIŽALJKA

(Franko Jagoda, Kraljevica)

Vodoravno: 1 režemo njime

2 ura

3 čekić

4 afrički narod

5 sirće

Okomito: 2 dio stroja

3 živi u vodi (mužjak)

4 vrst težine

5 kradljivac

LOGOGRIF

(Nikola Jurjević Skorin, Lumbarda)

Sa »P« je opće ime ljudi

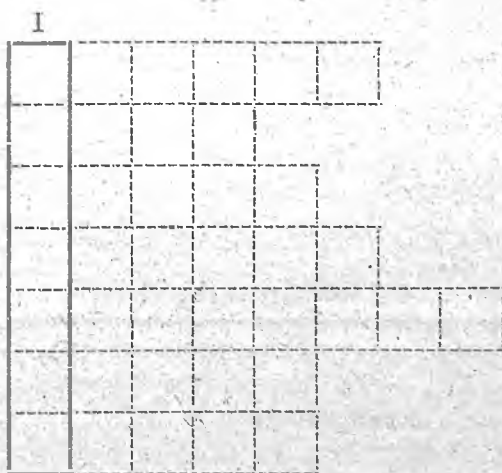
Sa »L« u vrtu našem se sadi

Sa »V« je zvjerka ljute ćudi

Sa »Č« pak ptica, noću radi

ISPUNJALJKA

(Živojin Juzbašić, Petrinja)

velika slavenska država

rijeka u Aziji

ime pjesnika „Božanske komedije“

naš kontinent

glavni grad Libije

slobodna država u Zapad. Evropi

čovjek koji nema kose

I—II urednik jednog lista

ZAGONETNI ČEŠALJ
(Živojin Juzbašić, Petrinja)

	1	2	3	4	5	6	7	8	
I									II

1) glavni grad Njemačke — 2) kontinent — 3) najniži čin u vojsci
— 4) mjesto gdje se vade rude — 5) država pod njemačkom okupacijom —
6) svinjska dlaka — 7) mnogo vojnika — 8) samotna sobica.

I—II. Srpski pjesnik («Đački rastanak» — «Lišće žuti «i t. d.)

ISPUNJALJKA
(Došen Ivan, Sušak)

I															
II															

III
samoglasnik
krznena kabanica
brežuljak na kom leži Zagreb (tvor. čokolade)
dio glave
ćilim
hip
vrst suhog mesa
bivši pretsjednik Čehoslovačke republike
dio lica
IV
lična zamjenica
samoglasnik

III—IV djelo tog pisca

»Mali rodoljub« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.
Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.

Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26.